

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2011

Μάθημα: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 20 Μαΐου 2011

8:30 π.μ. – 11:30 π.μ.

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΟΚΤΩ (8) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τέσσερα (4) μέρη.
Να απαντήσετε σε όλα τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(μονάδες 20)

Η ατμόσφαιρα της Γης βρίσκεται σε κρίση. Ο πλανήτης μας θερμαίνεται. Το κλίμα της Γης που παρέμεινε σχετικά **σταθερό** από την τελευταία εποχή παγετώνων, αλλάζει πλέον δραστικά.

Η αύξηση της θερμοκρασίας που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια δεν είναι τυχαία ούτε αποτελεί «φυσικό» φαινόμενο. Οφείλεται εν πολλοίς στις ανθρώπινες δραστηριότητες και κυρίως στον τρόπο που **παράγουμε** και **καταναλώνουμε** την ενέργεια. Η καύση των ορυκτών καυσίμων έχει ως αποτέλεσμα την έκλυση στην ατμόσφαιρα δισεκατομμυρίων τόνων ρύπων που παγιδεύουν την ηλιακή ακτινοβολία, αυξάνοντας τη θερμοκρασία της Γης. Η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως «φαινόμενο του θερμοκηπίου». Έτσι, τον τελευταίο αιώνα η μέση θερμοκρασία της Γης αυξήθηκε κατά 0,4-0,8 βαθμούς περίπου. Αυτό μπορεί να ακούγεται **ασήμαντο**, σε πλανητική κλίμακα, όμως, έχει απίστευτες επιπτώσεις. Ακόμα και μια μικρή αύξηση της μέσης θερμοκρασίας διαταράσσει την ισορροπία της ατμόσφαιρας, με αποτέλεσμα να αλλάζει το καθεστώς των βροχοπτώσεων και των ανέμων και να αποσταθεροποιείται το κλίμα. Επιπλέον, η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας οδηγεί σε διαστολή του νερού των ωκεανών και σε άνοδο της στάθμης της θάλασσας. Ήδη η μέση στάθμη της θάλασσας έχει ανέβει κατά 20 εκατοστά τον τελευταίο αιώνα. Αν αναλογιστεί κανείς ότι το 70% των ανθρώπων ζει κοντά στις ακτές και ότι μια άνοδος της στάθμης της θάλασσας θα πλημμυρίσει κτισμένες περιοχές, πολύτιμες αγροτικές εκτάσεις και οικονομικά **προσοδοφόρες** παραλίες, τότε μπορεί να καταλάβει τη σοβαρότητα των φαινομένων αυτών.

Πλημύρες, ξηρασίες, τυφώνες, μειωμένη αγροτική παραγωγή, επανεμφάνιση ασθενειών όπως η ελονοσία, σημαντικές οικονομικές ζημιές, καταστροφή

οικοσυστημάτων, εξαφάνιση ειδών, είναι μερικές μόνο από τις συνέπειες των κλιματικών αλλαγών. Οι προβλεπόμενες καταστροφές περιλαμβάνουν σημαντικές απώλειες ανθρώπινων ζώων από τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών και απώλεια της βιοποικιλότητας, ενώ 60-350 εκατομμύρια άνθρωποι θα **αντιμετωπίσουν** τον κίνδυνο της πείνας, κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Άλλες μελέτες, πιο **δυσοίωνες**, όπως μια που έγινε για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφέρουν πως ένας τυχόν διπλασιασμός των ρύπων στην ατμόσφαιρα τις επόμενες 2-3 δεκαετίες, θα μπορούσε να στοιχίσει τη ζωή σε 900 εκατομμύρια ανθρώπους και να επιφέρει οικονομικές απώλειες ύψους 907 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, ποσό δηλαδή πολλαπλάσιο όλου του ανθρώπινου πλούτου. Ποτέ στο παρελθόν η ανθρωπότητα δε βρέθηκε αντιμετώπιη με ένα τόσο μεγάλο και **σύνθετο** πρόβλημα, που αγγίζει κάθε πτυχή της ζωής πάνω στον πλανήτη μας.

Οι επιπτώσεις αυτές δεν αφορούν μόνο στο μακρινό μέλλον. Πολλές απ' αυτές είναι ήδη αισθητές από σήμερα. Εκατόν πέντε χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους το 1999 εξαιτίας φυσικών καταστροφών. Οι περισσότεροι απ' αυτούς, λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων. Οι οικονομικές απώλειες υπολογίζονται σε 100 δισ. δολάρια. Τεράστιες ήταν οι ζημιές και το 1998, χρονιά στην οποία οι οικονομικές ζημιές, που σχετίζονται με ακραία καιρικά φαινόμενα, έφτασαν τα 90 δισ. δολάρια. Μόνο μέσα σ' εκείνη τη χρονιά, δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους από το πέρασμα του τυφώνα Mitch στη Λατινική Αμερική, από τις **καταστροφικές** πλημύρες του ποταμού Yangtze στην Κίνα και από τη χιονοθύελλα του αιώνα στον Καναδά.

Τα αίτια για τις δραματικές αλλαγές στο κλίμα είναι γνωστά. Τα αέρια του θερμοκηπίου, που προέρχονται ως επί το πλείστον από την παραγωγή ενέργειας από πετρέλαιο, άνθρακα και φυσικό αέριο, έχουν αλλάξει τη σύσταση της ατμόσφαιρας του πλανήτη. Από το 1750, οι συγκεντρώσεις διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα **αυξήθηκαν** κατά 30%, του μεθανίου κατά 100% και του υποξειδίου του αζώτου κατά 15%.

Είναι σαφές πως αν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε σοβαρά το μείζον περιβαλλοντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο πλανήτης μας, θα πρέπει να απαγκιστρωθούμε από το υπάρχον κυρίαρχο ενεργειακό μοντέλο. **Συνεπώς, επιβάλλεται η ριζική στροφή σε ένα καινούργιο, φιλικό προς το περιβάλλον ενεργειακό δόγμα.** Ένα δόγμα που θα δίνει έμφαση στην εξοικονόμηση, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την ορθολογική χρήση των συμβατικών ενεργειακών πόρων.

«Κλιματικές αλλαγές: ένα καυτό πρόβλημα», Greenpeace, Απρίλιος 2003, (διασκευή)

Ερωτήσεις:

A1. Να γράψετε περίληψη του κειμένου (100-120 λέξεις περίπου).

(μονάδες 8)

A2. (α) Ποια προβλήματα θα δημιουργήσει, σύμφωνα με το συγγραφέα, η άνοδος της μέσης στάθμης της θάλασσας;

(μονάδες 3)

(β) «Συνεπώς, επιβάλλεται η ριζική στροφή σε ένα καινούργιο, φιλικό προς το περιβάλλον ενεργειακό δόγμα».
 Να αναπτύξετε την πιο πάνω θέση του συγγραφέα και να αναφέρετε **δύο** τρόπους παραγωγής ενέργειας **φιλικής** προς το περιβάλλον.

(μονάδες 3)

A3. (α) Να γράψετε τον **τρόπο ανάπτυξης** της τέταρτης παραγράφου (Οι επιπτώσεις αυτές ... του αιώνα στον Καναδά).
 Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένα αποσπάσματα από το κείμενο.

(μονάδες 3)

(β) Να γράψετε έναν **τρόπο πειθούς** και ένα **μέσο πειθούς** που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τρίτη παράγραφο (Πλημύρες ... πάνω στον πλανήτη μας).
 Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με συγκεκριμένα αποσπάσματα από το κείμενο.

(μονάδες 3)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ **(μονάδες 10)**

B1. Να αντικαταστήσετε την καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις των πιο κάτω φράσεων με μια **συνώνυμή** της, έτσι ώστε να μην αλλάξει το νόημα των φράσεων ούτε ο γραμματικός τύπος των λέξεων:

ακούγεται ασήμαντο

οικονομικά προσοδοφόρες παραλίες

καταστροφικές πλημύρες

(μονάδες 3)

B2. Να αντικαταστήσετε την καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις των πιο κάτω φράσεων με μια **αντίθετή** της, χωρίς να αλλάξει ο γραμματικός τύπος των λέξεων:

Το κλίμα της Γης που παρέμεινε σχετικά σταθερό

Άλλες μελέτες πιο δυσοίωνες

σύνθετο πρόβλημα

(μονάδες 3)

B3. Να γράψετε (α) ένα **παράγωγο ουσιαστικό** και (β) ένα **παράγωγο επίθετο** για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα (να διευκρινίσετε ποιο είναι το ουσιαστικό και ποιο το επίθετο):

παράγουμε

καταναλώνουμε

αντιμετωπίσουν

αυξήθηκαν

(μονάδες 4)

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(μονάδες 40)

Γεγονότα που συνέβηκαν τελευταία στον πλανήτη μας καταδεικνύουν ότι ο άνθρωπος δεν έχει ευαισθητοποιηθεί, στο βαθμό που θα έπρεπε, όσον αφορά στην καταστροφή που ο ίδιος προκαλεί στο περιβάλλον.

Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας, να παρουσιάσετε τη σοβαρότητα του προβλήματος της καταστροφής του περιβάλλοντος, αναφερόμενοι σε συγκεκριμένα παραδείγματα και να εισηγηθείτε τρόπους αξιοποίησης της τεχνολογίας, για απαλλαγή από το εφιαλτικό σενάριο της μετατροπής της γης σε νεκρό πλανήτη. **(450-500 λέξεις)**

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το όνομά σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο που μπορεί να αποκαλύψει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητά σας.

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

(μονάδες 30)

Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Δ1. Ι. Κώστας Μόντης, «Έλληνες ποιητές»

Ελάχιστοι μας διαβάζουν,
ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα μας,
μένουμε αδικαίωτοι κι αχειροκρότητοι
σ' αυτή τη μακρινή γωνιά,
όμως αντισταθμίζει που γράφουμε Ελληνικά.

«Ποίηση του Κώστα Μόντη» 1962

II. Κώστας Μόντης, «Της εισβολής»

Είναι δύσκολο να πιστέψω
 πως μας τους έφερε η θάλασσα της Κερύνειας,
 είναι δύσκολο να πιστέψω
 πως μας τους έφερε η αγαπημένη θάλασσα της Κερύνειας.
«Πικραινόμενος εν εαυτώ» 1975

Ερωτήσεις:

(α) Στα πιο πάνω ποιήματα του Κώστα Μόντη διαγράφονται κάποια από τα χαρακτηριστικά της ποιητικής του τεχνικής. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε δυο από αυτά αναφέροντας και συγκεκριμένους στίχους.

(μονάδες 4)

(β) Ποια συναισθήματα διαπερνούν το καθένα από τα πιο πάνω ποιήματα; Να δικαιολογήσετε από πού πηγάζει το καθένα από αυτά.

(μονάδες 6)

Δ2. Γ. Σεφέρη, «Σαλαμίνα της Κύπρος»

“Η γης δεν έχει κρικέλια
 για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν
 μήτε μπορούν, όσο κι αν είναι διψασμένοι
 να γλυκάνουν το πέλαγο με νερό μισό δράμι.
 Και τούτα τα κορμιά
 πλασμένα από ένα χρώμα που δεν ξέρουν,
 έχουν ψυχές.
**Μαζεύουν σύνεργα για να τις αλλάξουν,
 δε θα μπορέσουν ὁ μόνο θα τις ξεκάμουν
 αν ξεγίνονται οι ψυχές.**

Δεν αργεί να καρπίσει τ' αστάχυ
 δε χρειάζεται μακρύ καιρό
 για να φουσκώσει της πίκρας το προζύμι,
 δε χρειάζεται μακρύ καιρό
 το κακό για να σηκώσει το κεφάλι,
 κι ο άρρωστος νους που αδειάζει
 δε χρειάζεται μακρύ καιρό
 για να γεμίσει με την τρέλα,
 νήσος τις έστι...”

Φίλοι του άλλου πολέμου
 σ' αυτή την έρημη συννεφιασμένη ακρογιαλιά
 σας συλλογίζομαι καθώς γυρίζει η μέρα –
 Εκείνοι που έπεσαν πολεμώντας κι εκείνοι που έπεσαν χρόνια

μετά τη μάχη.
 εκείνοι που είδαν την αυγή μεσ' απ' την πάχνη του θανάτου
 ή, μες στην άγρια μοναξιά κάτω από τ' άστρα,
 νιώσανε πάνω τους μαβιά μεγάλα
 τα μάτια της ολόκληρης καταστροφής ◦
 κι ακόμη εκείνοι που προσεύχονταν
 όταν το φλογισμένο ασάλι πριόνιζε τα καράβια:
 "Κύριε, βόηθα να θυμόμαστε
 πώς έγινε τούτο το φονικό ◦
 την αρπαγή το δόλο την ιδιοτέλεια,
 το στέγνωμα της αγάπης ◦
 Κύριε, βόηθα να τα ξεριζώσουμε..."

-Τώρα καλύτερα να λησμονήσουμε πάνω σε τούτα τα χαλίκια ◦
 δε φελά να μιλάμε ◦
 τη γνώμη των δυνατών ποιος θα μπορέσει να τη γυρίσει;
 ποιος θα μπορέσει ν' ακουστεί;
 Καθένας χωριστά ονειρεύεται και δεν ακούει το βραχνά των άλλων.

Σαλαμίνα, Κύπρος, Νοέμβρης '53.

Ερωτήσεις:

(α) Στο πιο πάνω απόσπασμα από τη «Σαλαμίνα της Κύπρος» διατυπώνεται μια προφητεία.

- i. Ποια είναι αυτή και σε ποιους στίχους εντοπίζεται;
- ii. Να αναφέρετε δυο εκφραστικά μέσα με τα οποία διατυπώνεται.

(μονάδες 4)

(β) «Μαζεύουν σύνεργα για να τις αλλάξουν,
 δε θα μπορέσουν ◦ μόνο θα τις ξεκάμουν
 αν ξεγίνουνται οι ψυχές.

Να αναπτύξετε το νόημα των πιο πάνω στίχων.

(μονάδες 4)

(γ) Χαρακτηριστικό της ποίησης του Γιώργου Σεφέρη είναι τα δάνεια από την Ελληνική και Παγκόσμια Γραμματεία. Να εντοπίσετε δυο τέτοια δάνεια που υπάρχουν στο απόσπασμα, να καταγράψετε τους συγκεκριμένους στίχους και να δηλώσετε τις πηγές τους.

(μονάδες 4)

Δ3. Δημήτρης Χατζής, «Το διπλό βιβλίο»

Ο ΚΑΣΠΑΡ ΧΑΟΥΖΕΡ ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΗ ΧΩΡΑ

I. Και να με και γω με το όπιόν μου. Στέκομαι μπροστά σ' αυτές τις γεμάτες, τις ωραίες βιτρίνες, χαζεύω, μαγεύομαι, τις αφήνω να με διαφθείρουν όσο θέλουν. Κοιτάζω τα είδη τους, μελετάω τα σχήματα και τα χρώματα, σκέφτομαι τις ποιότητες, τα υλικά τους, βλέπω τις τιμές τους, τις λογαριάζω με τα μεροκάματα τα δικά μας. Είμαι καταναλωτής. Για τους σοφούς μας του καφενείου σημαίνει πως διαλύομαι, αλλοτριώνομαι, λένε, μέσα στους άλλους, Για μένα τέτοιαν ώρα στη λεωφόρο, που δεν έχω πουθενά να πάω – είμαι καταναλωτής θα πει πως υπάρχω. Υπάρχω μέσα στους άλλους. Έχω στην τσέπη μου τα λεφτά μου - μοιράζομαι τη ζωή μας, ας λένε πως είναι ψεύτικη, ας είναι και θέατρο μόνο.

Κοιτάζω, λοιπόν, όσο θέλω, κάνω μία και μπαίνω και στο κατάστημα. Μπορώ να διαλέξω – για μένα το 'χουν αυτό το κατάστημα. Διαλέγω. Δε με ρωτάει κανένας ποιος είμαι, πού τα βρήκα τα λεφτά μου, με περιμένουνε να διαλέξω – πρέπει να με περιμένουν [...].

Μπορώ να φύγω χωρίς ν' αγοράσω – απλούστατα δεν αποφάσισα. Είναι δικαίωμά μου – δημοκρατικό κι αναφαίρετο [...]. Πρέπει να μου δώσουν αυτά που ζητάω. Και τ' αγοράζω. Ξυραφάκια, καθρεφτάκια, κρίκους ωραίους για τα κλειδιά – που δεν έχω – σβηστήρια – που δε μου χρειάζονται – ένα σβηστήρι, παρακαλώ, για τα σχέδιά μου – μαλακό – κορδόνια για τα παπούτσια, κανένα μαντίλι από κάποτε, κανένα σαπούνι [...].

Τι μου χρειάζονται αυτά που αγοράζω; Τίποτα. Και μένει μονάχα πως αυτοί δε νιώθουν τη χαρά τη δική μου που τ' αγοράζω – εγώ δεν βρίσκω καμία καλύτερη.

II. Η μέσα πόρτα βγάζει σ' έναν διάδρομο, στενόν, σκοτεινόν. Εκεί έχει κ' ένα μικρό καμπινέ. Στο βάθος απ' αυτόν το διάδρομο είναι η πόρτα της κουζίνας της Φράου Μπάουμ. Κλειδωμένη πάντοτε από μέσα. Η Φράου Μπάουμ μπορεί ν' ανοίξει και να 'ρθει σε μένα. Εγώ δεν μπορώ να πάω μέσα. Τα ίδια δηλαδή με το ΑΟΥΤΕΛ.

Τη Φράου Μπάουμ δεν τη βλέπω ποτές. Μια φορά μονάχα την είδα, τότε που πρωτομπήκα σ' αυτό το δωμάτιο. Με κοίταξε, με το κεφάλι της λίγο γυρισμένο στο πλάι, όπως κάνουνε τα πουλιά και – το ράμφος έτοιμο. Από τη φωνή της κατάλαβα πως δεν ήταν εχθρική, καταφρονητική – με το Σταύρο τα λέγανε – γύρισε και με κοίταξε πάλι, είταν σα να 'λεγε – δεν έχει αστεία, θα σε τσιμπήσω. Εγώ στέκομαι και χαζεύω το ράμφος. Πάλι μ' έπιασε το κακό μου: Το ράμφος με νοιάζει περισσότερο από το δωμάτιο. Τι να κάνω;

Η πόρτα της κουζίνας της έχει μια μικρή σχισμάδα. Μέσα απ' αυτήν πληρώνω το νοίκι μου. Βάζω τα λεφτά σ' ένα φάκελο, περνάω τη νεκρή ζώνη του διαδρόμου, πάω και τον ρίχνω μέσα [...].

Εγώ δεν καθυστέρησα ποτέ με το νοίκι, δεν ξόδεψα ποτέ περισσότερο ρεύμα, η Φράου Μπάουμ δεν έχει τίποτα να κανονίσει μαζί μου – δεν χρειάζεται να 'ρθει να με τσιμπήσει – και, λοιπόν, δε τη βλέπω ποτέ.

Ερωτήσεις:

(α) Με βάση το πρώτο απόσπασμα, να περιγράψετε και να ερμηνεύσετε τη συμπεριφορά του ήρωα.

(μονάδες 4)

(β) Πώς διαγράφονται οι ανθρώπινες σχέσεις στο δεύτερο απόσπασμα;

(μονάδες 4)

--ΤΕΛΟΣ--

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ